

οποίο ενισχυόταν από τις πολλές και ποικίλες συλλογές που κυκλοφορούσαν στην αυτοκρατορία. Ο Αλάρικος Β΄ εισήγαγε στο κράτος του αυτόν τον κώδικα και μέσω αυτού γενικότερα στη Δύση. Αυτό υπήρξε το περίφημο «Ρωμαϊκό Δίκαιο των Βησιγόθων» (Lex Romana Visigothorum), που προριζόταν για τους Ρωμαίους υπηκόους του βασιλείου των Βησιγόθων, το οποίο δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια συντόμηση του Θεοδοσιανού Κώδικα και άλλων πηγών. Για τον λόγο αυτό, το «Ρωμαϊκό Δίκαιο των Βησιγόθων» ονομάστηκε και "Breviarium Alaricianum", δηλαδή συντόμηση την οποίαν εξέδωσε ο Βησιγόθος βασιλιάς Αλάρικος Β΄, στις αρχές του 6^{ου} αι. Το γεγονός αυτό δίνει μια εικόνα της επιρροής που ήσκησε ο Θεοδοσιανός Κώδικας στη νομοθεσία των φύλων που εγκαταστάθηκαν στη Δύση. Μέχρι τις αρχές του μεσαίωνα και μέχρι και την εποχή του Καρλομάγνου, η νομοθεσία της δυτικής Ευρώπης είχε την επιρροή του Breviarium, το οποίο έγινε στη Δύση κύρια πηγή του ρωμαϊκού δικαίου.

Τον Αλάρικο Β΄ διαδέχθηκε ο νόθος γιος του Geselec, επειδή, όταν ο Αλάρικος Β΄ πέθανε, ο νόμιμος, ο Amalaric, ήταν ακόμη πολύ νέος, χωρίς δυνατότητα να επιβληθεί στους υπηκόους του Βησιγοθικού κράτους. Ν.ΖΑΧ.

Βιβλιογραφία:

Vasiliev, A., *Ιστορία της βυζαντινής αυτοκρατορίας* 324-1453, μτφ. Σαβράνης, Αθήνα: Μπερκαδής 1954, σ. 132 κ.ε.: ΘΗΕ· DHGE· EC· Fliche & Martin, τ. 4, σ. 353 κ.ε.: ΙΕΕ, 7, σ. 112 και 135 κ.ε.: Berstein, S.- Milza, P., *Ιστορία της Ευρώπης...*, μτφ. Av. Δ. Δημητρακόπουλος, Αθήνα: Αλεξάνδρεια 1997, τ. 1, σ. 41· Καραπιδάκης, Ν., *Ιστορία της Μεσαιωνικής Δύσης (5^{ου}-11^{ου} αι.)*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια 1996· Ewig, E. *Die Merowinger und das Frankenreich*, Stuttgart u.a. 1993· Wolfram, H., *Die Goten*, München: Beck 2001.

Άλας (Αγία Γραφή). Οι αναφορές στη λέξη 'άλας' είναι πλούσιες τόσο στην Παλαιά όσο και στην Καινή Διαθήκη. Το αλάτι αποτελεί σύμβολο διάρκειας, αξίας, τιμωρίας και δηλώνει τη θεία δύναμη και εξουσία. Στον Ιουδαϊσμό, η Τορά θεωρείται το άλας δίχως το οποίο δεν μπορεί να υπάρχει ο κόσμος. Η Νεκρά θάλασσα ονομάζεται «θάλασσα των αλών» (Γεν 14:3· Ιησ 3:16 κ.α.). Η γυναίκα του Λωι γίνεται «στάλη αλάτος» (Γεν 19:26), στη νικημένη πόλη σπέρνει ο νικητής αλάτι (Κρ 9:45) και για τους ασεβείς υπάρχει η απειλή ότι θα στείλει ο Κύριος «θείον και άλαν κατακαυμένον, πάσα η γη αυτής ου σπαρήσεται» (Δτ 29:22). Στα κείμενα της ΠΔ αναφέρεται, επίσης, ότι οι προσφορές στον Θεό πρέπει όλες να αλατίζονται (Λευ 2:13· Ιερ 43:24). Οι ερευνητές δεν έχουν καταλήξει αν με αυτόν τον τρόπο εκφράζεται απλώς μια συνήθεια για να γίνονται πιο νόστιμες «οι τροφές του Θεού» (Λευ 21:6, 8) ή αν, συμβολικά, δη-

λώνεται η διάρκεια της Διαθήκης, «το άλας της Διαθήκης του Κυρίου» (Λευ 2:13). Με άλλα λόγια, επειδή έχει την ικανότητα να συντηρεί (Βαρ 6:27), το αλάτι σημαίνει τελικά τη διαρκή αξία μιας συμφωνίας, της «διαθήκης αλός» (Αρ 18:19)· μια διαρκή συμφωνία, όπως αυτή που συνήψε ο Θεός με τον Δαυίδ (2 Παρ 13:5). Επίσης, η συνήθεια της εποχής εκείνης να κάνουν στα νεογέννητα εντριβή με αλάτι δεν αποτελείσε μόνο μια πράξη για λόγους υγιεινής, αλλά πιθανώς μια τελετουργία που ήταν συγγενής με τον εξορκισμό. Έχοντας, μεταξύ άλλων, καθαρική ιδιότητα, γεγονός που επιβεβαιώνει έμμεσα και το περιστατικό όπου ο Ελισσαίος εξυγίανε τα ύδατα τα πονηρά (4 Βασ 2:19-22), το αλάτι συνδέεται και με το γνωστό λόγιο του Ιησού «πας γαρ πυρί αλισθήσεται» (Μκ 9:49)· ο άγιος μαθητής, δηλαδή, πρέπει να δοκιμαστεί με το πυρ της θυσίας και της αυταπάρνησης. Σύμφωνα με τον Ιωάννη Καραβιδόπουλο: «βασικό στοιχείο του μαθητή είναι η θυσία, η απάρνηση "πάντων των εαυτών υπάρχοντων" ύστερα βέβαια από προηγούμενο υπολογισμό της δυσκολίας και σφυγμομέτρησης των δυνάμεων που απαιτούνται για το έργο και την αποστολή του μαθητή» (*Το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο*, σ. 323). Ανάμεσα στα λόγια του Ιησού σημαντικά είναι και τα ακόλουθα: «καλόν το άλας· εάν και το άλας μωρανθεί εν τινι αρτυθήσεται;» (Λκ 14:34· Μκ 9:50). Μια πρώτη ερμηνεία τους υποστηρίζει ότι το άλας εδώ συνδέεται με το «άλας της διαθήκης» και δηλώνει ότι, εάν η διαθήκη με τον Κύριο διασπασθεί, δεν είναι δυνατό να ξανασυναφθεί. Ο Ματθαίος βέβαια υποστηρίζει ότι οι πιστοί πρέπει να αποτελούν το «άλας της γης» (Μτ 5:13) και να νοστιμίζουν τον κόσμο μέσα από τη συμμετοχή και την υπακοή τους στη διαθήκη του Θεού. Το λόγο έχει εκκλησιολογική και ιεραποστολική προοπτική. Οι μαθητές ταυτίζονται με το άλας και με τα καλά τους έργα διαπνούν την ανθρωπότητα και δοξάζουν τον πατέρα «τον εν τοις ουρανοίς». Αν οι μαθητές και κατ' επέκταση η εκκλησία πάσχουν να παρουσιάζουν καλά έργα, τότε μοιάζουν με το άλας που έχει χάσει τις ιδιότητες, και κατ' επέκταση, την αξία του. Γι' αυτό και «έχετε εν εαυτοίς άλας και ειρνεύετε εν αλλήλοις» (Μκ 9:50). Ο Παύλος, επίσης, σχολιάζει σε άλλο σημείο: «ο λόγος υμών πάντοτε εν χάριτι, *άλατι ηριτυμένους*, ειδέναι πως δει υμάς ενί εκάστω αποκρίνεσθαι» (Κολ 4:6). Ε.ΚΑΣ.

Βιβλιογραφία:

ΛΒΘ, σ. 51-52· Καραβιδόπουλος, Ι., *Το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο*, Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας 1988· Καραβιδόπουλος, Ι., *Αποστόλου Παύλου Επιστολές προς Εφεσίους, Φιλιππισίους, Κολοσσαείς, Φιλήμονα*, Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας 1992, σ. 526.

Λαογραφία. Το αλάτι αποτέλεσε, τόσο κατά την αρχαιότητα, όσο και κατά

τους βυζαντινούς, μεταβυζαντινούς και νεότερους χρόνους, βασικό συστατικό στοιχείο της διατροφής, άρα και βασικό στοιχείο του τραπέζιού. Δεδομένης δε της ιερότητας, με την οποία περιβάλλεται το τραπέζι στις αντιλήψεις διαφόρων λαών, το αλάτι θεωρήθηκε ιερό από τα αρχαία κίολας χρόνια, η από κοινού συμμετοχή στο οποίο δημιουργούσε τη λεγόμενη «από άλατος» ή «από αλών» σχέση. Η ίδια αντίληψη υπόκειται και στη νεοελληνική παροιμιακή φράση «φάγαμε ψωμί και αλάτι», με την οποία τονίζεται η μεγάλη οικειότητα και ο στενός δεσμός των ανθρώπων. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι όταν αδελφοποιούνται οι Βεδουίνοι, βάζουν αλάτι σε δύο κομμάτια ψωμί και τα προσφέρουν ο ένας στον άλλο, ενώ σε πολλούς λαούς, ιδιαίτερα δε στους Σλάβους, η τελετουργική υποδοχή ενός ξένου περιλαμβάνει την προσφορά σε αυτόν ψωμιού και αλατιού, τυπικό που τηρείται και στις επίσημες υποδοχές διακεκριμένων κρατικών ή εκκλησιαστικών επισκεπτών. Τη συμβολική αυτή σημασιοδότηση του αλατιού τόνισε και ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός στα ευαγγέλια, χαρακτηρίζοντας τους μαθητές του ως το «άλας της γης» (Μτ 5:13). Σε συμβολικό επίπεδο, η διάλυση του αλατιού μέσα στο νερό συνδέεται με τη λύση των δεσμών και των δυσαρρεσκειών των ανθρώπων. Είναι και πάλι χαρακτηριστική η φράση «Όσα είπαμε, νερό κι αλάτι», που επισημαίνει την αλληλοσυγκώρση, αλλά και ένα από τα γαμήλια έθιμα, σύμφωνα με τα οποία την ώρα που η νύφη φεύγει από το πατρικό της σπίτι, η μητέρα της διαλύει αλάτι σε νερό και τη ραντίζει μ' αυτό, δηλώνοντας ότι έχουν ξεχαστεί και διαγραφεί όλες οι πιθανές στεναχώριες που αυτή προκάλεσε στους γονείς της. Αλλά και σε περιπτώσεις δυστοκίας συνήθιζαν να διαλύουν αλάτι σε νερό, για να διευκολυνθεί ο επικείμενος τοκετός. Αλάτι επίσης, το οποίο μάλιστα τελετουργικά είχαν κοπανήσει κατά την εορτή του Γενεσίου του Τιμίου Προδρόμου (24 Ιουνίου), διέλυαν και στο νερό με το οποίο πρωτο-έλουζαν το νεογέννητο παιδί, τόσο λόγω των αντισηπτικών του ιδιοτήτων, όσο και επειδή το θεωρούσαν σύμβολο ομορφιάς και εξυπνάδας. Κατά την εορτή του δια κολλύβων θαύματος του αγίου Θεοδώρου, το πρώτο Σάββατο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, σε πολλές περιοχές συνήθιζαν να πηγαινούν στον ναό αλάτι μαζί με τα κόλλυβα, για να «λειουργηθεί και να αγιαστεί». Αλάτι επίσης χρησιμοποιούσαν στη μαντική, καθώς το έριχναν στη φωτιά του τζακιού και προσπαθούσαν να εξαγάγουν μαντεύματα από τους κρότους ή τις λάμπες που παράγονταν. Το αλάτι τέλος χρησιμοποιείται και στη μαγεία, καθώς το καίνε στο τέλος των μαγικών πράξεων, ώστε ως

απωθητικό των δαιμόνων να συντελέσει στην απόλυσή τους. Άλλωστε η πίστη στην καθαρική ιδιότητα του αλατιού υπήρχε τόσο στους αρχαίους Έλληνες, όσο και στους λαούς της Βίβλου. Σε μαγικούς παπύρους αναφέρεται ως «εχθρικών θυμιάσμα» για τη Σελήνη, ενώ στις παλαιότερες «Σολομωνικές» ο δαίμονας Φοσικέρεθ δηλώνει στον Σολομώντα ότι φοβάται το αλάτι. Η αποτροπαϊκή αυτή των δαιμόνων ιδιότητα που αποδίδεται από τον λαό μας στο αλάτι, συντελεί ώστε σε πολλά χωριά της Ηπείρου να βάζουν αλάτι στα φυλαχτά, ή να τοποθετούν θυμιάμα και αλάτι στο κατώφλι των σπιτιών που έχουν λεχώνα, ώστε να τα δρασσελίζουν όσοι πρόκειται να μπουν μέσα το βράδυ, αποκαθαιρόμενοι τελετουργικά των δαιμονίων ή των κακοποιών πνευμάτων που μπορεί να τους συνοδεύουν και να βλάψουν μητέρα και παιδί. Μ.ΒΑΡ.

Βιβλιογραφία:

Πολίτης, Ν.Γ., *Παροιμιαί* 1, Αθήνα: Σακελλαρίου 1899, σ. 436-440· Πολίτης, Ν.Γ., *Λαογραφικά Σύμμεικτα* 2, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών 1975, σ. 62-63, 294-295· Πολίτης, Ν.Γ., *Λαογραφικά Σύμμεικτα* 3, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών 1931, σ. 130, 208· Olbrich, "Salz", *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens* 7 (1935-1936) 897-916· Λουκάτος, Δ.Σ., «Ο σύζυγος εις τα κατά την γέννησιν έθιμα», *ΕΑΑ* 8 (1953-1954) 153-155· ΘΗΕ 2 (1963) 10-11· Μπενέκος, Δ.Σ., *Η αγωγή των δαιμόνων στην Ηπειρο. Συμβολή στη μελέτη της νεοελληνικής μαγείας*, διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 1988, σ. 35, 45, 172, 179, 182, 183, 184· Hertzsch, E., "Salz", *RAC* 5 (1961) 1347-1348· Schell, O., «Das Salz im Volksglauben», *ZVV* 15 (1905) 137-149.

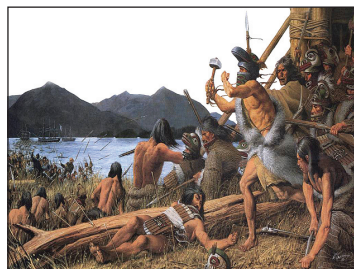
Αλάσκα. Η αραιοκατοικημένη, πάνεμορφη αυτή περιοχή στο βορειοδυτικό άκρο της αμερικανικής ηπείρου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από πλευράς ορθοδόξου, διότι συνιστά την κοιτίδα της Ορθοδοξίας στο δυτικό ημισφαίριο. Εξάλλου εκεί είναι το μόνο σημείο της αμερικανικής ηπείρου, όπου σήμερα μαρτυρείται μια γηγενής αμερικανική Ορθοδοξία, χάρη σε μια λαμπρή ιεραποστολική ιστορία που άρχεται από τον 18^ο αι., ενώ αποτελεί υπόδειγμα για το ήθος, το ύφος και τη μεθοδολογία της Ορθόδοξης Ιεραποστολής.

Γεωγραφία. Η Αλάσκα είναι σήμερα ένα από τα 49 ομόσπονδα κρατίδια των ΗΠΑ και το μόνο που βρίσκεται σε γεωγραφική ασυνέχεια με τα λοιπά 48, καθώς μεσολαβεί ο Καναδάς. Συνορεύει με τον Καναδά στα νοτιοδυτικά, ενώ από τις άλλες τρεις πλευρές περιβρέχεται από θάλασσα: προς βορράν από τον Αρκτικό ωκεανό, νότια από τον Κόλπο της Αλάσκας και τον Ειρηνικό ωκεανό, ενώ στα ανατολικά χωρίζεται από την Ασία (τη Σιβηρία και ειδικότερα τη χερσόνησο της Καμπούτσκα) με τον Βερίγγιο Πορθμό, πλάτους μόλις 90 χμ. στο στενότερο σημείο του. Η γεωγραφική έκταση της ηπειρωτικής Αλάσκας είναι 1.518.800 χμ.², ενώ σ' αυτή πρέπει να προσθέσουμε και τα

πολλά νησιά, κυρίως τον σχηματισμό των 150 πραιστοιγενών Αλεούτιων νήσων. Από τα μεμονωμένα νησιά σημαντικότερα είναι η νήσος Κοντιάκ στον κόλπο της Αλάσκας, και στον Βερίγγειο πορθμό από Βορρά προς νότον οι νήσοι Άγιος Λαυρέντιος, Νουνιβάκ, Άγιος Ματθαίος, Άγιος Παύλος, Άγιος Γεώργιος. Μόλις 18 κράτη παγκοσμίως ξεπερνούν την Αλάσκα σε έκταση. Η λέξη 'Αλάσκα' στις γλώσσες των ιθαγενών σημαίνει «μεγάλη χώρα». Πάντως παραμένει και σήμερα η πιο αραιοκατοικημένη περιοχή των ΗΠΑ. Ο πληθυσμός ανέρχεται σε 698.473 με βάση στοιχεία του 2009, και παρά το ότι πρωτεύουσα είναι η Τζούντο (Juneau), οι μισοί κάτοικοι ζουν στην ευρύτερη περιοχή του Άνκορατζ (Anchorage), η οποία απλώνεται στον κεντρικό νότο της ηπειρωτικής Αλάσκας όπου το κλίμα είναι υποπολικό, ωκεανικό. Η ανάπτυξη της περιοχής σπρίχτηκε στον πλούτο της σε μεταλλεύματα και την επιλογή της για σιδηροδρομικό κέντρο και λιμάνι το 1914. Η πόλη καταστράφηκε ολοσχερώς κατά τον σεισμό των 9,2 ρίχτερ το 1964, όπου έχασαν τη ζωή τους 114 άτομα. Ωστόσο, αναπτύχθηκε ξανά χάρη στο διαμετακομιστικό εμπόριο όταν, 4 χρόνια αργότερα, βρέθηκαν στο βόρειο άκρο της Αλάσκας σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου.

Στον βορρά το κλίμα είναι πολικό με θερμοκρασίες που φθάνουν τους -65 C°, ενώ στον πιο πυκνοκατοικημένο νότο η μέση ετήσια θερμοκρασία μόλις ανεβαίνει πάνω από το μηδέν (νήσος Ουναλάσκα στις Αλεούτιες νήσους +3,30 C°, πόλη Σίτκα στη νήσο Μπορανάφ στον κόλπο της Αλάσκας + 6,5 C°), και συνήθως κυμαίνεται μεταξύ -18 και +25 C°. Τα τελευταία χρόνια και η Αλάσκα υφίσταται τις συνέπειες του φαινομένου του θερμοκηπίου, οι πάγοι της λιώνουν, ενώ η μέση θερμοκρασία ανεβαίνει. Γενικά, ελάχιστες μέρες τον χρόνο είναι ηλιόλουστες συνήθως επικρατούν βροχές, χιόνια και ομίχλη. Η Αλάσκα ονομάζεται «χώρα του ήλιου του μεσονυκτίου», διότι τους έξι θερινούς μήνες ο ήλιος δύει ελάχιστα, η μέρα είναι μεγάλη και χαρακτηρίζεται από ένα αχνό και θαμπό φως. Τον χειμώνα, αντίθετα, η νύχτα είναι διαρκής για έξι μήνες. Ο ουρανός όμως φωτίζεται κάπως, εκτός από το φεγγάρι και τα άστρα, και από το θαυμάσιο σε χρώματα και σχηματισμούς Βόρειο Σέλας.

Η Αλάσκα είναι παραδοσιακά αγροτική περιοχή. Συνάμα έχει πλούσιο υπέδαφος σε ευγενή και άλλα μέταλλα καθώς και άνθρακα. Επίσης, τα δάση της ήταν πάντα σημαντική πηγή πλούτου. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με το ψάρεμα και το κυνήγι, ενώ εξέθρεφαν και ταράνδους. Η φώκια και ο σολομός αφθονούσαν, ενώ και τα άγρια ζώα δεν έλειπαν, μεγάλα και μικρά. Ιδίως από τη στιγμή που ήρθαν σε επαφή με τους Ρώσους, οι γηγενείς ασχολήθηκαν και με το εμπόριο γούνας, με τη μορφή

Η μάχη της Σίτκα, έργο του Louis S. Glanzman (1988)

κυρίως εξαρτημένης απασχόλησης ή εργολαβίας. Ο τρόπος ζωής τους τούς οδήγησε να αναπτύξουν στον μέγιστο βαθμό δεξιότητες τέτοιες, που θα τους επέτρεπαν να επιβιώσουν στις ιδιαίτερα σκληρές κλιματολογικές συνθήκες, μεταξύ δε των άλλων τη φαλαίνοθηρία και τη ναυσιπλοΐα. Η ολιγάρκεια ήταν δομικό στοιχείο της ζωής, τόσο των Εσκιμώων, όσο και των ινδιάνικων φύλων. Όσοι ζουν παραδοσιακά, αντέχουν στις κακουχίες και δεν παραπονούνται όταν αρρωσταίνουν, κρύνουν, πεινούν ή πονούν. Η κοινότητα αναπτύσσει αλληλεγγύη σε μέγιστο βαθμό. Οι φωνές και οι εκρήξεις οργής τους είναι ξένες. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν αντιδρούν, όταν νιώθουν πως βιάλλεται η ελευθερία τους και ο τρόπος της ζωής τους. Παραδείγματα τέτοιας αντίδρασης θα δούμε στη συνέχεια.

Ιστορία. Η Αλάσκα πωλήθηκε από τη Ρωσία στην Αμερική το 1867 έναντι 7.200.000 δολαρίων. Ο λόγος για την απόφαση αυτή ήταν το δυσβάσταχτο κόστος για τη ρωσική διοίκηση να διατηρήσει τον έλεγχο σε μια τόσο μεγάλη και μακρινή επαρχία και η σταδιακή αναδίπλωση της ρωσικής πολιτικής μετά τη Μεγάλη Αικατερίνη. Η συμφωνία αγοραπωλησίας της Αλάσκας προέβλεπε τη διάθεση της δημόσιας περιουσίας, αλλά την παράλληλη προστασία της ιδιοκτησίας των κατοίκων, πλην των ιθαγενών. Η προστασία αφορούσε, όπως όριζε η συνθήκη, τις «πολιτισμένες φυλές». Οι Ρώσοι που δραστηριοποιούνταν εκεί κλήθηκαν να αποφασίσουν αν θα επέστρεφαν στη Ρωσία με τα κινητά αποκτήματά τους ή αν θα έμεναν εκεί με όρο να διατηρήσουν ίδια δικαιώματα με όλους τους Αμερικανούς πολίτες. Οι περισσότεροι επέστρεψαν.

Στην πραγματικότητα, η πώληση της Αλάσκας μετέφερε στους Αμερικανούς την επικυριαρχία, όχι τη γαιοκτησία. Και ενώ το 1912 η Αλάσκα από απλή «κτψ» ενσωματώθηκε στην επικράτεια και το 1958 ανακηρύχθηκε ως η 49^η Πολιτεία των ΗΠΑ, τα ζητήματα κατοχής της γης έμελλε να απασχολήσουν για μεγάλο ακόμη διάστημα. Στην πραγματικότητα, το 1971 η Αλάσκα αγοράστηκε από τις ΗΠΑ για δεύτερη φορά, επειδή με τη νέα συνθήκη, γνωστή υπό το όνομα Alaska Native Claims Settlement Act (ANCSA), ο ομοσπονδιακός νόμος αναγνώρισε στους ιθαγενείς τίτλο ιδιοκτη-

σίας για εκατομμύρια εκτάρια αγροτικής γης, που παραδοσιακά χρoσίμευε για τη διατήρησή τους στη ζωή, και αποζημιώθηκαν με εκατομμύρια δολάρια οι 13 εταιρείες που δραστηριοποιούνταν, για να παραιτηθούν από τα εδάφη που διεκδικούσαν. Αφορμή για τις διεκδικήσεις των ιθαγενών πληθυσμών που ύψωσαν το ανάστημά τους αποτέλεσε η προαναφερθείσα ανακάλυψη πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου, που κατέστησαν την Αλάσκα την 4^η παγκοσμίως πετρελαιοπαραγωγό χώρα. Εξάλλου, οι ιθαγενείς ήταν έμπειροι και από τις συνέπειες του λεγόμενου «πυρετού του χρυσού», που είχε προηγηθεί με την ανεύρεση πλούσιων κοιτασμάτων του πολύτιμου μετάλλου. Όταν οι πολυεθνικές πετρελαιοπαραγωγές εταιρείες ήθελαν να διασφαλίσουν τη μεταφορά του πετρελαίου σιδηροδρομικώς και να αναπτύξουν σιδηροδρομικό δίκτυο, οι ιθαγενείς διαμαρτυρήθηκαν για την καταπάτηση της γης. Τότε η κυβέρνηση πάγωσε κάθε πράξη μεταβίβασης γαιοκτησίας.

Αλλά και η ρύθμιση της ANCSA δεν κρίθηκε στην πορεία επαρκής, επειδή ο ντόπιος πληθυσμός, παγιδευμένος ανάμεσα σε δύο πολιτισμικά πρότυπα, έπρεπε να διακανονίσει με ακόμα μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα της διαχείρισης της περιουσίας του. Αφενός υπήρχε πρόβλημα όταν ένας ιθαγενής πουλούσε ατομικά τη γη του σε κάποιον έποικο, αφετέρου η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θέλησε να φορολογήσει τη γη, κατά συνέπεια οι εκτάσεις έπρεπε να γίνουν «κερδοφόρες» προκειμένου να μπορέσουν να διατηρηθούν. Αυτό το πρόβλημα διεθνοποιήθηκε και, τον Ιούνιο του 1983, η μη κυβερνητική οργάνωση Inuit Circumpolar Conference (ICC), που εκπροσωπεί τους περίπου 155.000 Ινουΐτ (ας θεωρήσουμε ότι περιλαμβάνει τους περισσότερους Εσκιμώους, αν και υπάρχουν κάποιες αμφισβητήσεις ως προς τον ακριβή ορισμό) των περιοχών γύρω από τον Βόρειο Πόλο (ΗΠΑ, Καναδά, Γροιλανδία και Ρωσία), ανέθεσε στον Καναδό νομομαθή Τόμας Μπέργκερ να εισηγηθεί αναθεωρημένο νομικό πλαίσιο, με την υποστήριξη επίσης του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ιθαγενών Λαών. Στο πόρισμα που ήρθε δύο χρόνια αργότερα επισημαίνονται τα εξής: «Με την ανεξαρτησία τώσων εθνών του Τρίτου Κόσμου, πρέπει πια να αναλογιστεί κανείς τις συνθήκες ζωής και τα αιτήματα ιθαγενών λαών που ζουν εγκλωβισμένοι ανάμεσα σε έθνη, τα οποία δεν έχουν καμία ελπίδα να κυβερνήσουν. Οι λαοί αυτοί συνιστούν έναν Τέταρτο Κόσμο, που εκτείνεται από την Αλάσκα μέχρι τη Γη του Πυρός. Περιλαμβάνει τους Αϊνού της Ιαπωνίας, τους Αμπορίτζινες της Αυστραλίας, τους Μαορί της Νέας Ζηλανδίας, τους Σάμι της Σκανδιναβίας και τους λαούς που ζουν σε φυλές στη Σοβιετική Ένωση, την Κίνα, την Ινδία και τη Νοτιοανατολική Ασία» (Berger, σ. 177).

Σήμερα, με βάση στοιχεία του 1998, το 65% περίπου του εδάφους κατέχεται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και θεωρείται δημόσια γη. Εκεί συγκαταλέγονται και πολλοί εθνικοί δρυμοί ή περιοχές προστασίας της άγριας πανίδας. Μεγάλο μέρος ακόμα διαχειρίζεται το ομόσπονδο κράτος της Αλάσκας (περίπου 410.000 χμ.²). Οι ιθαγενείς, περί τους 84.000 σήμερα, διαχειρίζονται συλλογικά μέσω 12 περιφερειακών και πολλών τοπικών συνεταιριστικών εταιριών 180.000 χμ.², δηλαδή πάνω από το 10% του συνόλου.

Εντούτοις, οι ιθαγενείς λαοί έχουν αποδεκατιστεί πληθυσμιακά, γι' αυτό και απομένουν τόσο λίγοι. Ενώ οι συχνές επιμειξίες των Ρώσων εμπόρων με ιθαγενείς γυναικές δημιούργησε μια νέα γενιά, που ζούσε σε δίγλωσσο ή και τρίγλωσσο και συνάμα πολυπολιτισμικό

Αλάσκα, όρος McKinley

περιβάλλον και διέθετε πολύ υψηλή κουλτούρα, η αμερικανική κυριαρχία επέλεξε την πολιτική του ξεριζώματος των λαών αυτών και τον βίαιο εξαμερικανισμό τους. Έτσι, ενώ οι μιγάδες Κρεολοί ήταν πρότυπο ανάπτυξης και σταδιακά όλοι οι κάτοικοι των πόλεων, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους, έειναν να θεωρούνται Κρεολοί, επειδή συνδύαζαν παραδοσιακές δεξιότητες με τα αγαθά της ένταξης σε μια αστική κουλτούρα, μετά την αλλαγή κυριαρχίας στην Αλάσκα, όλοι, καθαρόαιμοι ιθαγενείς και Κρεολοί έειναν να θεωρούνται ιθαγενείς, τουτέστιν υπανάπτυκτοι. Κάθε τι παλιό και ιδίως οι γλώσσες έπρεπε να ξεχαστούν σε μια πολιτική ενσωμάτωσης στον κυρίαρχο πολιτισμό. Η αιχμή του δόρατος αυτής της πολιτικής ήταν οι προτεστάντες μισιονάριοι, ιδίως οι πρεσβυτεριανοί. Το μαζικό εργαλείο υλοποίησής της ήταν η ίδρυση σχολείων, όπου τα παιδιά ζούσαν εσώκλειστα και μακριά από τα σπίτια τους, πιέζονταν δε αφόρητα να ξεχάσουν τη ρίζα τους, τη γλώσσα

τους και την ορθόδοξη θρησκεία τους. Χρειάστηκαν πάρα πολλές δεκαετίες για να περιοριστούν οι ακρότητες, αλλά η ζημιά που έγινε ήταν μη αναστρέψιμη και οι πληγές σοβούσαν ακόμη.

Ένα τελευταίο χτύπημα στους ιθαγενείς πληθυσμούς, ιδίως τους Αλεούτους, δόθηκε κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, όταν οι Ιάπωνες κατέλαβαν τη νήσο Κίσκα και άλλα δύο μικρά νησιά των Αλεούτιων νήσων. Σε απάντηση, στη νήσο Ουναλάσκα οι Αμερικανοί στρατιώτες δημιούργησαν βάση για την αντιμετώπιση των ιαπωνικών επιδρομών, και με πρωτοφανή αγριότητα πετούσαν τους ιθαγενείς έξω από τα σπίτια τους και βιαιοπραγούσαν σε βάρος τους. Και στις δύο εκδοχές, Ιάπωνες και Αμερικανοί λειτούργησαν ως κατακτητές με παράπλευρο αλλά βαρύ θύμα τον ντόπιο πληθυσμό.

Ενώ τα πολιτικά αιτήματα των ζητημάτων των ιθαγενών λαών βρίσκονται σε καλύτερο σημείο από το ανεπίγνωστο χθες, η κοινωνική κατάσταση και ο εσωτερικός διχασμός των λαών, που συμπιέζονται ασφυκτικά από τον δυτικό πολιτισμό, είναι δύσκολη. Καταρχάς η περήφανη αυτοσυνειδησία και η πηελμένη ολιγαρχία των λαών κρίνεται υπό το πρίσμα της καπιταλιστικής αφθονίας ως έλλειψη. Οι λαοί αυτοί νιώθουν για πρώτη φορά φτωχοί, επειδή έτσι αντιμετωπίστηκαν από τους λευκούς. Επίσης, θεωρήθηκαν πρωτόγονοι ή και ανόητοι, πραγματικότητα που συχνά εσωτερικεύσαν καθοδηγούμενοι συστηματικά σε μια απαξίωση του πολιτισμού τους. Η ρήξη των γενεών έχει λάβει δραματικές διαστάσεις, με τους παππούδες να προσπαθούν να συντηρήσουν έναν παραδοσιακό τρόπο ζωής, τους μεσήλικες να υποφέρουν από κατάθλιψη και να ζουν αλλοτριωμένοι, και τη νεολαία για πρώτη φορά να διεκδικεί μια σύνθεση και μια θέση που της ανήκει στον σύγχρονο κόσμο. Οι αυτοκτονίες, ο αλκοολισμός, η διάλυση του κοινωνικού ιστού, τα αφροδίσια νοσήματα είναι φαινόμενα που παρατηρούνται σε μεγάλη έκταση, ενόσω οι αλπηθινά υπεύθυνοι για την κατάσταση τείνουν χείρα μιας αυτάρεσκης φιλανθρωπικής βοήθειας με οικονομικές και άλλες παροχές, που δυσκολεύει ακόμα περισσότερο τους ιθαγενείς λαούς να σταθούν στα πόδια τους. Σήμερα όμως, η αυτοεπίγνωση και η αυτοσυνειδησία αυξάνει και με μεγαλύτερη σαφήνεια και αγωνιστικότητα διεκδικούν οι ιθαγενείς λαοί της Αλάσκα το δικαίωμα στον πολιτισμό τους, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ορθόδοξη πίστη. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, μια πραγματικά ιθαγενής Εκκλησία, είναι μαζί τους, καθώς η μοίρα των λαών αυτών συνδέεται άμεσα με τη δική της πορεία στην Αμερική.

Λαοί, γλώσσες και θρησκεύματα. Μια πλειοστάδα φυλών ζουν παραδοσιακά στην περιοχή της Αλάσκα και μιλούν τις γλώσσες τους, εκ των οποίων σήμερα σώζονται 22. Διακρίνονται σε τρεις με-

Παλιός χάρτης της Αλάσκα

γάλες ομάδες. Δύο βασικές φυλές Εσκιμώων, οι Σουκπιάκ και οι Γιουπίκ, ζουν κυρίως στην ηπειρωτική Αλάσκα. Οι πρώτοι εκφράζονται στη γλώσσα Ινουΐτ ενώ υπάρχουν 4 γλώσσες Γιουπίκ. Το όνομά τους σημαίνει στη γλώσσα τους «αλπηθινός άνθρωπος».

Οι Αλεούτοι θα μπορούσαν διασταλτικά να θεωρηθούν Εσκιμώοι, συνήθως όμως διακρίνονται από τους πρώτους. Οι ίδιοι αναφέρονται στον εαυτό τους ως Ουνανγκάν, που επίσης σημαίνει «οι άνθρωποι». Είναι κάτοικοι των νήσων και έχουν περισσότερο μογγολικά χαρακτηριστικά.

Οι Τλινγκίτ, ή Κολόσοοι με βάση τη ρωσική ονομασία τους, είναι Ινδιάνοι που ζουν στο νότιο άκρο της Αλάσκα, μέχρι μια στενή λουρίδα γης που εισέρχεται στον Καναδά για πολλά χιλιόμετρα. Είναι μια φυλή μπρογραμμική. Σήμερα αριθμούν περί τις 15.200, εκ των οποίων οι 14.000 ζουν στην Αλάσκα και 1.200 στον Καναδά. Το όνομά τους, αρχικώς «λινκίτ», σημαίνει «οι άνθρωποι».

Οι φυλές αυτές διέθεταν ανεπτυγμένη γλώσσα και μεγάλη προφορική παράδοση, η οποία χάρη στους Ρώσους ιεραποστόλους έγινε και γραπτή.

Παρά τις πολλές διαφοροποιήσεις τους, οι λαοί αυτοί έχουν και κοινά χαρακτηριστικά. Μια ενδιαφέρουσα αφήγηση για τη δημιουργία του κόσμου απαντά σε όλους, με μικρές παραλλαγές. Άλλο κοινό σημείο είναι η κοσμολογία τους, σύμφωνα με την οποίαν ο άνθρωπος είναι ένα από τα πλάσματα της κτίσης, όχι ιεραρχικά το ανώτερο, και έχει χά-

σει τη δυνατότά του να επικοινωνεί με τα ζώα. Ο αρχέγονος άνθρωπος μπορούσε να μιλήσει με τα ζώα, τα οποία αντιμετώπιζονται ως έχοντα ιδιαίτερη εξυπνάδα, ανεπτυγμένη λογική και γλώσσα. Αργότερα, σε μια φθίνουσα πορεία, το χάρισμα αυτό χάθηκε, και διατηρήθηκε μόνο σε ορισμένους ανθρώπους. Η θρησκεία τους περιλαμβάνει ένα δημιουργικό πνεύμα και άλλα διάφορα πνεύματα, καλά και κακά, καθώς και έναν κόσμο σε πλήρη αρμονία και τάξη, όπου τα τυπικά και τα τελετουργικά έπρεπε να τηρούνται καταλεπτώς. Συνήθως μέσω του χορού εξέφραζαν την τάξη του κόσμου τους και ένας χοράρχης, αξίωμα συχνά κληρονομικό, αναλάμβανε την τάξη του χορού σε μια σχεδόν ιερατική λειτουργία. Αντίθετα, οι σαμάνοι ήταν οι σοφοί, οι άγιοι, οι γιατροί της κοινότητας. Από τη φύση του αξιώματος ήταν πρόσωπα που τύχχαναν αναγνώρισης, το αξίωμα όμως δεν ήταν κληρονομικό. Παρά τη σταδιακή

έκπτωση του σαμανισμού, ιδίως τα ύστερα χρόνια, σε παρακμιακές περιοχές του πνεύματος και σε σκοτεινές δραστηριότητες, αρχικώς οι σαμάνοι δεν στάθηκαν μαζικά αντίθετοι στον εκχριστιανισμό των γηγενών, ενώ πολλοί υποβόηθησαν τους ιεραποστόλους με τη θετική καθοδήγηση των πληθυσμών. Μάλιστα, κάποιος δίδαξε τον χριστιανισμό καθοδηγούμενος ενορατικά υπό του Αγίου Πνεύματος, όπως μας παραδίδει ο μέγας ιεραπόστολος και άγιος Ιννοκέντιος Βενιαμίνωφ. Δεν ήταν όμως έτσι σε όλες τις περιπτώσεις. Κάποιες από τις ιθαγενείς φυλές ήταν ιεραρχικά δομημένες και είχαν και δούλους, με την παραδοσιακή σημασία της λέξης, οι οποίοι μάλιστα θάβονταν μαζί με τον κύριό τους στην περίπτωση του θανάτου του. Τέτοια έθιμα εξαφανίστηκαν πολύ νωρίς, από τις πρώτες ήδη επαφές με τον χριστιανισμό και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Η προϊστορία του εκχριστιανισμού. Αυτές οι επαφές ξεκίνησαν με τις εξερευνητικές αποστολές του Δανού Βίτους Μπέριγκ, στο όνομα του τσαρικού στέμματος, με απόφαση του Μεγάλου Πέτρου, μετά τον Μεγάλο Βόρειο Πόλεμο το 1717, και με σκοπό προφανώς την οικονομική εκμετάλλευση των νέων εδαφών, ενδεχομένως και την κατοχύρωση εδαφικών διεκδικήσεων στην αμερικανική ήπειρο. Μετά από πολυετή προετοιμασία, στην πρώτη του αποστολή ο Μπέριγκ κατέπλευσε τον πορθμό που πήρε αργότερα το όνομά του (Βερίγγιος) με στόχο την Αλάσκα,

Η 5η λεωφόρος στο Ανκορατζ, αμέσως μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1964

την ύπαρξη της οποίας ως πειρωτικής γης υπέθετε ο εξερευνητής. Η πρώτη αποστολή κατέληξε το 1728 στα μισά του δρόμου, στη νήσο του Αγίου Λαυρέντιου, που ονομάστηκε έτσι από το όνομα του τιμώμενου αγίου της ημέρας, στις 10 Αυγούστου με το ιουλιανό ημερολόγιο. Το 1732 δόθηκε εντολή στον Ιβάν Φιοντόρωφ να χαρτογραφήσει τις Αλεούτιες νήσους, με μερική επιτυχία. Το 1741, ναυτολογώντας και 22 βετεράνους της αποστολής του Φιοντόρωφ, με συνολική δύναμη 150 ανδρών, σε μια αποστολή που στοίχισε το μυθικό ποσό των 2.000.000 ρουβλίων, ο Μπέριγκ και ο λοχαγός του Αλεξέι Κιρίκωφ εξερεύνησαν συστηματικότερα την περιοχή, ιδίως των νήσων. Όμως οι θύελλες και οι κακουχίες, αλλά και η όχι πάντα φιλική υποδοχή τους από τους ιθαγενείς, αποδεκάτισαν τα μέλη του στολίου, και ο ίδιος ο Μπέριγκ δεν κατάφερε να ολοκληρώσει το ταξίδι της επιστροφής.

Ήδη μετά την πρώτη αποστολή, Ρώσοι έμποροι, με ιδιωτική πρωτοβουλία, εξερευνούσαν την περιοχή καταλήγοντας στο ένα ή στο άλλο σημείο, ενώ τα πορίσματά τους τα κρατούσαν για τον εαυτό τους, καθώς δεν επιθυμούσαν να μοιραστούν τα όποια κέρδη. Παρότι ήταν άνθρωποι της τούντρας και σκληραγωγημένοι, στις προσπάθειές τους αυτές αντιμετώπιζαν μεγάλους κινδύνους από τις καιρικές συνθήκες και τα άγνωστα εδάφη. Κάποιες φορές έρχονταν σε πολεμική αναμέτρηση με τους ιθαγενείς, αλλά συχνά κατάφεραν να τους πάρουν με το μέρος τους, ανταμειβοντάς τους και χρησιμοποιώντας τους για οδηγούς. Δεν ήταν σπάνιο να οικοδομηθούν σχέσεις πιο ουσιαστικές, και να γίνει λόγος για τη χριστιανική πίστη. Ορισμένοι μάλιστα βάπτιζαν τα παιδιά και γίνονταν ανάδοχοι, καθώς είχαν διαπιστώσει τη μεγάλη εμπιστοσύνη και αφοσίωση των ιθαγενών προς τα πρόσωπά τους, όταν δημιουργούνταν τέτοιοι δεσμοί. Έτσι, δεν είναι διόλου υπερβολή να πούμε ότι τα πρώτα βήματα για το χριστιανικό κήρυγμα έγιναν από λαϊκούς, με πρωτοβουλία αυθόρμητη.

Τον Αύγουστο του 1784 ο Γρηγόριος Σελέκωφ, Ρώσος έμπορος, κατέπλευσε με το πλοίο «Τρεις Άγιοι» στο νησί Κοντιάκ, τη μεγαλύτερη νήσο στον κόλπο της Αλάσκας. Η μεγάλη διαφορά του από άλλους εμπόρους, που πηγαινοέρχονταν κατά καιρούς και δημιουργούσαν μικρότερη ή μεγαλύτερη αναστάτωση στην ιθαγενή κοινωνία, ήταν πως ο Σελέκωφ ήρθε για να μείνει. Στόχος του ήταν να αποκτήσει το προνόμιο αποκλειστικής εκμετάλλευσης νήσων και Αλάσκας, που θα χορηγούσε στην εταιρία του η Μ. Αικατερίνη, αν αποδεικνυόταν άξιος στον εποικισμό. Έτσι, με εργασία, διπλωματία και τερατώδεις υπερβολές στις αναφορές του, έπεισε την κυβέρνηση για τη χρησιμότητα του εγχειρήματός του και ίδρυσε τη Ρωσοαμερικανική Εταιρία, ένα μονοπώλιο στον αμερικανικό

Άγιος Νικόλαος, ορθόδοξος ρωσικός ναός στο Κενάι της Αλάσκας

νικό Βορρά. Σύνάμα, συνδυάζοντας την προσωπική του πνευματική ανησυχία και πίστη με τις ανάγκες δημιουργίας στελεχιακού δυναμικού για την Εταιρία, έχτισε ναό και σχολείο στο Κοντιάκ και βάπτισε πολλούς ιθαγενείς. Μέσω των εμπόρων, λοιπόν, οι ντόπιοι πληθυσμοί ήρθαν αρχικώς σε επαφή με την Ορθοδοξία, και μέσω ιδίως του Σελέκωφ διδάχτηκαν συστηματικά την πίστη. Και στην περίπτωση της Αλάσκας επιβεβαιώνεται η σημασία του λαϊκού στοιχείου στην ιεραποστολή, η οποία παραδοσιακά από τους πρώτους αιώνες πραγματοποιείται στόμα με στόμα και λειτουργεί κυρίως διά του παραδείγματος. Αν όμως οι λαϊκοί πρωτοστάτησαν, οι φωτισμένοι ιερείς που ήρθαν αργότερα δόμησαν σωστά και ολοκλήρωσαν το έργο, φέροντας μαζί με την αφοσίωσή τους και τη χάρη των μυστηρίων.

Το πρώτο ιεραποστολικό κλιμάκιο. Πολύ σύντομα, πράγματι, στην ιεραποστολική αυτή δραστηριότητα ενσωματώθηκαν ιερείς και μοναχοί. Συγκεκριμένα, ο Σελέκωφ ζήτησε από την τσαρίνα Αικατερίνη Β΄ και την Ιερά Σύνοδο της Ρωσικής Εκκλησίας να σταλούν ιερείς, τη συντήρηση των οποίων θα αναλάμβανε η Εταιρία. Όντως, η Μ. Αικατερίνη έστειλε μια πολυπληθής ομάδα που αποτελούνταν από 4 ιερομονάχους, 2 ιεροδιακόνους και 2 μοναχούς, με επικεφαλής τον αρχιμανδρίτη Ιωάσαφ Μπολότωφ. Τα ονόματά τους ήταν Ιωάσαφ, Ιουβενάλιος, Αθανάσιος, Μακάριος, Νεκτάριος, Στέφανος, Μακάριος και Γερμανός. Οι περισσότεροι προέρχονταν από τις ιστορικές και φημισμένες μονές του Βαλαάμ (Βάλαμο) στη σημερινή Φινλανδία και

Μεταμόρφωση του Σωτήρος, ορθόδοξος ρωσικός ναός στο Κενάι της Αλάσκας

Κόνιεφ (Κόνεβο) στη λίμνη Λαντόγκα. Μόνον ο Ιωάσαφ είχε θεολογική κατάρτιση ως απόφοιτος της Θεολογικής Ακαδημίας του Τβερ, ενώ οι υπόλοιποι προέρχονταν ως επί το πλείστον από φτωχές οικογένειες και δεν είχαν θεολογικές γνώσεις ή ανώτερες σπουδές. Όλοι όμως διακρίνονταν για την πίστη και το φρόνημά τους, καθώς και για τα καθαρά τους κίνητρα να διακονήσουν και να δώσουν το παράδειγμα με την ίδια τη ζωή τους. Αποβιβάστηκαν στο Κοντιάκ στις 24 Σεπτεμβρίου 1794.

Οι απαρχές ήταν κάθε άλλο παρά ευνοϊκές. Στο μεταξύ, η διοίκηση της Εταιρίας είχε αναλάβει ο Αλέξανδρος Αντρέιεβιτς Μπορανάφ, άνθρωπος ιδιαίτερα σκληρός και εκμεταλλευτής. Όταν έφτασαν οι ιεραπόστολοι, διαπίστωσαν ότι η πραγματικότητα που αντίκρισαν όχι μόνο δεν ανταποκρινόταν στις προσδοκίες τους αλλά και ξεπερνούσε κάθε αρνητική φαντασία. Στο σχολείο πήγαιναν μόλις 5 παιδιά. Για τους ίδιους δεν είχε προβλεφθεί χώρος. Σύντομα έγινε φανερό ότι ο αγώνας τους αρχικώς έπρεπε να είναι για την ίδια τους την επιβίωση. Η εταιρία όχι μόνο δεν τους προμήθευε τα αναγκαία τρόφιμα, αλλά ούτε και τα αναγκαία είδη για τη λατρεία, παρότι είχε το μονοπώλιο του εμπορίου. Η ανάληψη της πλήρους υποχρέωσης για τη συντήρησή τους έμεινε κενό γράμμα. Αυτό όμως δεν ήταν το χειρότερο. Το φοβερότερο ήταν η κάκιση μεταχείριση των ιθαγενών, η αρπαγή γυναικών και παιδιών, οι βιασμοί, η διεκδίκηση του δικαιώματος των λευκών εμπόρων να παίρνουν τα παιδιά τους και να τα στέλνουν στη Ρωσία, η εξαθλίωση του ιθαγενούς πληθυσμού. Ήταν φανερό ότι οι ιεραπόστολοι δεν μπορούσαν να μείνουν για πολύ ουδέτεροι, ούτε να σιωπήσουν μπροστά στην τόση αδικία. Για μεγάλο διάστημα ο π. Ιωάσαφ έστειλε πύρινες επιστολές στον Σελέκωφ, όπου περιγράφοντας δίχως υπερβολή οι μαύρες αυτές σελίδες της επαφής των ιθαγενών με τον «πολιτισμό», ενώ αμφισβητείται η αξιοπιστία του Μπορανάφ και καταρρίπτονται οι ισχυρισμοί του ότι όλα όσα έγιναν, υπηρετούσαν την κερδοφορία της Εταιρίας και κατ'επέκταση τα συμφέροντα του στέμματος. Στην επιστολή αυτή καταγράφονται και οι φημολογούμενες απειλές κατά της ζωής του ίδιου, αλλά και του π. Ιουβενάλιου. Ο Μπορανάφ είχε προφανώς αποφασίσει να προσφύγει στη ριζική αυτή λύση, για να ξεφορτωθεί τους ιεραποστόλους μια και καλή. Μετά από αλλεπάλληλες διαμαρτυρίες ο π. Ιωάσαφ εκλήθη πίσω στο Ιρκούτσκ για να υποστηρίξει δια ζώσης τις καταγγελίες του. Πράγματι, η υπόθεσή του βρήκε αρκετή απήχηση. Το 1796 η Ι. Σύνοδος ανακήρυξε την Αλάσκα σε υποεπισκοπή της μητροπόλεως του Ιρκούτσκ και χειροτόνησε επίσκοπο τον Ιωάσαφ, ο οποίος θα είχε διευρυμένες πλέον δικαιοδοσίες και αρμοδιότητες και θα μπορούσε να φέρει σε πέρας το έργο καθώς και να

αντιμετώπισει τον Μπορανάφ. Όμως στο ταξίδι της επιστροφής του, μαζί με νέο αίμα ιεραποστόλων αλλά και παλιούς συνεργάτες, το πλοίο βυθίστηκε και δεν επέζησε κανείς.

Από την πρώτη αυτή ομάδα ιεραποστόλων, ο π. Αθανάσιος και ο π. Νεκτάριος επέστρεψαν επίσης στη Ρωσία, και στο φιλόξενο, παγωμένο αυτό μέρος απέμειναν οι ιερομόναχοι Ιουβενάλιος και Μακάριος και ο μοναχός Γερμανός.

Ο Μακάριος, από τη μονή Κόνιεφ, αποδείχτηκε άνθρωπος δραστήριος και με πολλές πρακτικές ικανότητες. Με κέντρο του την Ουναλάσκα, ταξίδευε πολύ και περιόδευε στις Αλεούτιες νήσους αψηφώντας τις κακουχίες και τους κινδύνους. Σε 25 νησιά πράγματι πέρασε πάνω από 2.500 βαπτίσεις και 536 γάμους. Όμως και οι άλλοι, πριν αναχωρήσουν, είχαν εγκατασταθεί στην περιοχή του Κοντιάκ, όπου το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού αποδέχτηκε τη χριστιανική πίστη και δημιουργήθηκαν άρρηκτοι δεσμοί με τους ιεραποστόλους. Ιδιαίτερη σημασία είχε η συνεργασία τους με τους ντόπιους, τους οποίους χρησιμοποιούσαν ως οδηγούς και διερμηνείς. Μεταξύ αυτών ξεχώρισε ένας άνθρωπος-κλειδί, ο Όσιπ Πριανίσκιφωφ.

Ο ιερομόναχος Ιουβενάλιος, που καταγόταν από τα Ουράλια, από οικογένεια μεσαίας τάξης, πέρασε στην πειρωτική Αλάσκα και κήρυξε στους Τσουγκάτσους Σουκιάκ Εσκιμώους κοντά στον κόλπο Κενάι και στη συνέχεια επισκέφθηκε τους Ταναΐνα και τους Κολόσσους (Τλινγκίτ) Ινδιάνους, πριν κατευθυνθεί βορειοδυτικά για να αναζητήσει μία άλλη Ρωσική Αποστολή, που θεωρούσε ότι υπήρχε κάπου σε πέρασμα το οποίο οδηγούσε βορειότερα στον Βερίγγειο Πορθμό. Πέρασε από τη λίμνη Ιλιάμνα και συνέχισε προς τον ποταμό Κουσκόκβιμ, πλησιάζοντας προς τον Βερίγγειο και βαπτίζοντας στο χωριό Κουίνχαγκάκ, όπου ήταν η τελευταία στάση του. Φεύγοντας δολοφονήθηκε από Ινδιάνους με την καθοδήγηση σαμάνων που θεώρησαν μάγια το σημείο του σταυρού, με το οποίο ευλογούσε τους μελλοντικούς δολοφόνους του ο Ιουβενάλιος. Μετά τον θάνατό του, οι σαμάνοι προσπάθησαν να αφαιρέσουν τον σταυρό και να τον μεταχειριστούν στα μάγια τους, αλλά μάταια.

Σύμφωνα με μαρτυρία ενός Ιβάν Πετρόφ, Ρώσου τσαρλατάνου που ισχυριζόταν ότι μετέφρασε το ημερολόγιο του Ιουβενάλιου, η δολοφονία συνέβη στη λίμνη Ιλιάμνα, σφαλερή άποψη που ήταν ευρέως αποδεκτή επί μακρόν. Όλα τα στοιχεία και η ομόφωνη συλλογική μνήμη των ιθαγενών τοποθετούν τη δολοφονία στο χωριό Κουίνχαγκάκ (Oleksa, σ. 113-114). Με αίμα σφραγίστηκε λοιπόν η πρώτη αυτή αποστολή και μάλιστα αίμα μάρτυρος, ο οποίος αναγνωρίστηκε ως άγιος το 1977.

Αποψη του Άνκορατζ, της μεγαλύτερης πόλης της Αλάσκα

Άγιος αναγνωρίστηκε το 1970 και ο απλός μοναχός Γερμανός, από το Βαλαάμ, μια καθαρά πουχαστική μορφή. Εγκαταστάθηκε στο μικρό νησί Ελόβυγ (Spruce), βορειοανατολικά του Κοντιάκ, όπου ίδρυσε πουχαστήριο με το όνομα Νέο Βάλαμο (Βαλαάμ). Ενώ δεν δραστηριοποιήθηκε με ιεραποστολικές περιουσίες, η προσωπική ακτινοβολία του και το παράδειγμά του ήταν τέτοια, που επέδρασαν βαθύτατα στους ιθαγενείς. Ιδίως κατά τη διάρκεια μιας επιδημίας που αποδεκάτισε τους πληθυσμούς, ο π. Γερμανός φρόντισε τους αρρώστους και τους νεκρούς, ενώ περιμάζεψε δεκάδες ορφανά, στα οποία έψνε κουλουράκια με τα χέρια του για να τα χαροποιήσει. Η δύναμή του και η προσωπική ασκητική ζωή του ήταν παροιμιώδεις. Μετά τον θάνατό του διαπιστώθηκε ότι πάνω από το δερμάτινο ιμάτιο, που φορούσε μέχρι να λιώσει, κατάσαρκα ήταν περιζωσμένος με αλυσίδες, οι οποίες διατηρούνται και σήμερα στον ιερό ναό του Κοντιάκ. Παρά τις πάμπολλες δολοφονικές απόπειρες εναντίον του, οργανωμένες από τον Μπορανάφ, έζησε μέχρι βαθιά γεράματα, κοιμήθηκε ειρηνικά στις 15 Νοεμβρίου 1836, και έλαμψε ως το Πολικό αστέρι, όπως τον ονομάζουν οι ντόπιοι, επέδρασε δε βαθύτατα στις ψυχές τους και στις γενιές που ακολούθησαν.

Η πρώτη αυτή ομάδα ιεραποστόλων είχε ταξιδέψει μέσα από τη Σιβηρία, γνωρίζει από κοντά και εφαρμόσει τη μακροχρόνια πείρα της Ρωσικής Εκκλησίας στον εκχριστιανισμό των σαμανιστικών φυλών της Σιβηρίας, αλλά και του ευρωπαϊκού Βορρά. Συνάμα, οι άπειρες δυσκολίες, που τους δημιούργησε η Ρωσοαμερικανική Εταιρεία, και το αίσθημα του δικαίου που τους οδήγησε σε πλήρη ταύτιση και συμμα-

χία με τους ιθαγενείς πληθυσμούς, η άσκησις, το αίμα και το μαρτύριο, συνετέλεσαν να ριζώσει βαθιά το έργο της ιεραποστολής.

Η αποδοχή του διαφορετικού, η προσαρμογή, η ένταξη στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον και η ενσωμάτωση του ντόπιου πολιτισμού, ιδίως δε η χρήση των ντόπιων γλωσσών στη λατρεία ήταν από τα βασικά στοιχεία που συνέδεσαν άρρηκτα, ακόμα και τα δίσκετα έπη που ακολούθησαν, τους ιθαγενείς Αμερικανούς του Βορρά με την Ορθοδοξία.

Η δεύτερη φάση της ιεραποστολής. Η ασυνέχεια ήταν μονίμως ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της Ορθόδοξης ιεραποστολής. Τα χρόνια που ακολούθησαν, νέο αίμα ήρθε να βοηθήσει, όχι όμως πάντα το κατάλληλο. Με δυσμενή μετάθεση και προφανή διάθεση ξεφορτώματος, στάλθηκαν στην περιοχή της Αλάσκα από τους επισκόπους τους άτομα ακατάλληλα, έως και ψυχοπαθή, για το έργο της ιεραποστολής. Ευτυχώς η δυναμική της ιστορίας και των συνθηκών δεν επέτρεψε σε τέτοιους ανθρώπους να παραμείνουν για πολύ. Αντίθετα, άλλοι, άξιοι διάδοχοι των πρώτων ιεραποστόλων, έμειναν και καθόρισαν με τον τρόπο τους τη φυσιογνωμία της αμερικανικής Ορθοδοξίας. Ήρθε η ώρα του μεγάλου μεταφραστικού εγχειρήματος, σε γλώσσες πολλές, ανεπτυγμένες μεν αλλά προφορικές. Οι ιεραπόστολοι, σαν άλλοι Κύριλλοι και Μεθόδιοι, ξεκίνησαν από τη δημιουργία αλφαβήτου, τη σύνταξη γραμματικής, τη μετάφραση των πρώτων λειτουργικών κειμένων και του Ευαγγελίου, και συνέχισαν με τον συνεχή εμπλουτισμό της προσπάθειας αυτής. Μια ματιά στην ιστοσελίδα <http://www.asna.ca/alaska/> θα φέρει τον επισκόπητη σε επαφή με τον όγκο

του μεταφραστικού εγχειρήματος. Μέχρι και σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος της λογοτεχνίας των ιθαγενών λαών απαρτίζεται από λειτουργικά, βιβλικά και γενικότερα εκκλησιαστικά κείμενα, ενώ η προφορική κουλτούρα τους συνετέλεσε στη διάδοση των χριστιανικών ιστοριών στόμα με στόμα, στη γνώση και ψαλμωδία από στόθους της υμνολογίας, ακριβώς όπως επί γενεές γενεών μεταφέρονταν απαράλλαχτοι οι παραδοσιακοί τους μύθοι. Υπό την επίδραση του σύγχρονου πολιτισμού γράφτηκαν στις γλώσσες αυτές και λιγοστά κείμενα, όπως προσωπικά ημερολόγια ή συλλογές ιστοριών. Με λίγα λόγια, δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι η εθνική ταυτότητα των ιθαγενών λαών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την Ορθοδοξία. Για τον λόγο αυτό καμία προσπάθεια αντιιεραποστολής (και έγιναν πολλές και συστηματικές) δεν κατάφερε να ξεριζώσει το ορθόδοξο φρόνημα. Μάλιστα, όταν το 1815 οι Ισπανοί συνέλαβαν 20 περίπου Αλεούτους στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ, από τους οποίους τελικά φυλάκισαν 14, και τους ζήτησαν να ασπασθούν τον καθολικισμό, εκείνοι ομολογούσαν Χριστό και ισχυρίζονταν ότι ήταν βαπτισμένοι Ορθόδοξοι. Ένας εξ αυτών, ο Πέτρος ο Αλεούτος, αγνώστου λοιπής ταυτότητας, βρήκε μαρτυρικό θάνατο, ενώ οι λοιποί αφέθηκαν ελεύθεροι μετά από νεότερες διαταγές. Η μνήμη του νεομάρτυρα Πέτρου τιμάται στις 13 Δεκεμβρίου, μαζί με του μάρτυρα Ιουβενάλιου και άλλων αγίων της Αλάσκα.

Μετά την περίοδο Μπορανάφ, ήρθε νέος διοικητής ο Συμεών Γιανόφσκι, άνθρωπος διαφορετικού ήθους, ο οποίος επεδίωξε να γνωρίσει και να μαθητεύσει στον άγιο Γερμανό. Μετά τη μακρόχρονη περίοδο ρήξης και εγκατάλειψης με

τους εκπροσώπους της Εταιρίας και καί επέκταση της Ρωσικής διοίκησης, τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν. Στο μεταξύ και εσωτερικές αλλαγές, μια σταδιακή ωρίμανση στους κόλπους της νεοσύστατης Εκκλησίας άρχισε να φέρει καρπούς. Σημαντική μορφή των χρόνων αυτών ήταν ο έγγαμος Κρεολός ιερέας Ιάκωβος Νετσβέτωφ (επίσημα αγιοκατατάχθηκε το 1994), σπουδαγμένος στο Ιρκούτοκ της Σιβηρίας, ο οποίος υπηρέτησε κυρίως στους δυτικούς Αλεούτους. Αργότερα έχασε τη γυναίκα του και συνέχισε μόνος του, περιστοιχιζόμενος πάντως από ένα συγγενικό περιβάλλον και αφήνοντας και επιγόνους, λαϊκούς και ιερείς που διακόνησαν την Ορθοδοξία. Συνδέθηκε με τη μεγαλύτερη μορφή της ιεραποστολικής ιστορίας της Αλάσκα, τον άγιο Ιννοκέντιο Βενιαμίνωφ, έγγαμο και πολύτεκνο ιερέα, που αφιέρωσε τη ζωή του στην Αλάσκα και στο έργο της ιεραποστολής, ακόμα και όταν έγινε κατόπιν μητροπολίτης Μόσχας. Με τον Βενιαμίνωφ (βλ. λεπτομέρειες για τη ζωή του στο σχετικό λήμμα) άλλαξε μορφή και επίπεδο οργάνωσης η Ρωσική ιεραποστολή.

Ο Ιννοκέντιος αφίχθη οικογενειακώς και με μικρά παιδιά στην Ουναλάσκα το 1824. Αγαπήθηκε όσο λίγοι, μιας και ο ίδιος ήταν μια έκρηξη αγάπης. Συνέγραψε το πρώτο πρωτότυπο έργο στα Ουναγκάιν, τη γλώσσα των Αλεούτων, με λαϊκό κατακτητικό περιεχόμενο και τον ενδιαφέροντα και χαρακτηριστικό τίτλο *Οδηγός εις την Βασιλείαν των Ουρανόων*. Όχι μόνο συνέταξε γραμματική και αφοσιώθηκε στη μετάφραση, αλλά ενθάρρυνε και άλλους να κάνουν το ίδιο στις λοιπές γλώσσες. Δίδαξε πίστη και τέχνες στους ιθαγενείς και διδάχθηκε

από αυτούς πώς να πλέει και να μετακινείται με τα παραδοσιακά τους πλατιά κανό, τα επενδεδυμένα με δέρμα φώκιας. Δεν ποσώθηκε από καιρικές συνθήκες και μετακινείτο συνεχώς με τα κανό ή και έλκηθρα που έσερναν τάρανδοι, πραγματοποιώντας συνεχείς περιόδους, ώστε μετά από λίγα χρόνια η πίστη και η αφοσίωση στην Ορθοδοξία ήταν πάνδημη. Το 1834 μετακινήθηκε ανατολικότερα, προς τη νήσο Σίτκα, και κατάφερε να μεταστρέψει τους Κολόσους (Τλινγκίτ) Ινδιάνους, που ο χαρακτήρας τους αλλά και οι προγενέστερες πικρές εμπειρίες τους με τους Ρώσους, τους είχαν καταστήσει ιδιαίτερα επιφυλακτικούς.

Το σημαντικότερο όμως επίτευγμά του ήταν η οργάνωση της Ρωσικής ιεραποστολής από τη θέση του επισκόπου το 1841, μετά τον θάνατο της γυναίκας του. Ιδιαίτερη σημασία έδωσε στην ίδρυση σχολείων, αλλά και ιερατικής σχολής στη Σίτκα, που εκπαίδευσε γενιές ιερών και ιεραποστόλων, καθιστώντας ένα τον λαό με την πίστη του. Επίσης χώρισε την περιοχή σε δύο υποεπισκοπές και ανέθεσε σε πλειστάδα άξιων συνεργατών το έργο της ιεραποστολής, που έγινε πιο συστηματικό και συλλογικό. Αργότερα, το 1850 ανακηρύχθηκε αρχιεπίσκοπος Καμισάτκας και η έδρα του μετακινήθηκε στη νηπιική χερσόνησο. Από τη θέση αυτή εξακολουθούσε να υποστηρίζει την ιεραποστολική δραστηριότητα στην Αλάσκα, αλλά στρεφόμενος και σε περιοχές που κατείχε η Κίνα, επευλογώντας και το έργο του αγίου Νικολάι Κασάτκιν στην Ιαπωνία. Όταν το 1867, σε προχωρημένη ηλικία ζήτησε να αποσυρθεί σε ψυχοαστήριο από τον μητροπολίτη Μόσχας Φιλάρετο, η ξαφνική κοίμηση του τελευταίου οδήγησε τη Σύνοδο της Ρωσίας να τον εκλέξει μητροπολίτη Μόσχας. Και στο διάστημα της διακονίας του εκεί, μέχρι τον θάνατό του το 1879, υπηρέτησε το πλατύ όραμά του για την Ορθοδοξία και την ιεραποστολή. Το 1870 ίδρυσε την Ορθόδοξη Ιεραποστολική Εταιρία, υπό την προεδρία της αυτοκράτειρας πασών των Ρωσιών, και την καθοδήγησε της Ιεράς Συνόδου. Το επίπεδο οργάνωσης του ιεραποστολικού έργου και τα διαθέσιμα σε ανθρώπινους και υλικούς πόρους ήταν πια πρωτόγνωρα.

Η Αλάσκα, πεδίο ιεραποστολικού ανταγωνισμού. Με την πώληση της Αλάσκας το 1867, ο άγιος Ιννοκέντιος διείδε μια νέα ευκαιρία, και υποστήριξε τη χρήση της αγγλικής περισσότερο από τη ρωσική, και παράλληλα πάντα με τη χρήση των ιθαγενών γλωσσών. Αντίθετα, οι εισβάλλουσες πλέον μαζί και συστηματικά προτεσταντικές ιεραποστολές επένδυναν μόνο στην πολιτισμική ομογενοποίηση των ιθαγενών μέσω της μονομερούς χρήσης της αγγλικής και κατάργησης των άλλων ιθαγενών γλωσσών.

Ορθόδοξος ναός στο χωριό Tatitlek της Αλάσκας

Η ηγετική μορφή των Προτεσταντών, ο πρεσβυτεριανός Σέλντομ Τζάκσον, υποστήριζε σθεναρά την άποψη ότι, αντί να προσαρμοστούν οι ιεραπόστολοι, πολύ απλούστερο ήταν να «αναβαθμιστούν» οι ντόπιοι, με τη χρήση της αγγλικής και τον πλήρη εξαμερικανισμό τους· μαζί και η μείωση του ιθαγενούς πολιτισμού, η αντιμετώπιση του παραδοσιακού κοσμοειδώλου ως υποδεέστερου, ο περιορισμός και εγκλωβισμός της παράδοσης σε μια σειρά ανώδυνα έθιμα και χειροτεχνίες, ο εγκλεισμός των παιδιών σε εσωτερικά σχολεία, οι αρπαγές μαθητών και προσπάθεια χαρακτηρισμού μητέρων ως αλκοολικών και ακατάλληλων σε δικαστικές διενέξεις, η ταφή μαθητών σε περίπτωση θανάτου με βάση τη θρησκεία του σχολείου και όχι την ορθόδοξη πίστη των παιδιών, η αποξένωση από τις οικογένειες, ο επιθετικός προσηλυτισμός σε όλα τα επίπεδα, η χρήση της δημόσιας διοίκησης επ' ωφελεία των πρεσβυτεριανών και η παρασιώπηση της ύπαρξης ή η διοικητική απαξίωση των υπάρχοντων σοβαρών ορθοδόξων σχολείων, η καταπολέμηση της πολυγλωσσίας, η εγκαθιτητή ίδρυση πρεσβυτεριανής ενορίας στη Σίτκα με στόχο το σπάσιμο της ομογενούς ταυτότητας κ.ο.κ. Αντίθετα, στα ορθόδοξα σχολεία διδασκόταν η αγγλική μαζί με τις ντόπιες γλώσσες και ενίοτε μαζί με ρωσικά ως ξένη γλώσσα, και τα παιδιά έρχονταν σε επαφή με τα αγαθά του σύγχρονου πολιτισμού, χωρίς να οδηγούνται σε ρήξη με την παράδοσή τους και διχασμό προσωπικότητας. Οι Ρωμαιοκαθολικοί δραστηριοποιήθηκαν επίσης ιεραποστολικά στην Αλάσκα από το

1871 και από το 1886 οι Ιησουίτες αρχίζουν συστηματική ιεραποστολική δράση.

Σήμερα εκπροσωπούνται στην Αλάσκα όλα τα θρησκευόμενα, αν και η περιοχή θεωρείται μία από τις λιγότερο θρησκευτικές στις ΗΠΑ. Μόλις το 39% του γενικού πληθυσμού δηλώνουν ότι ανήκουν σε κάποια θρησκεία. Με βάση στοιχεία του 2000, εξ αυτών 78.070 δηλώνουν Προτεστάντες Ευαγγελικοί, 37.156 Λουθηρανοί, 54.359 Ρωμαιοκαθολικοί, πολλοί Μορμόνοι (30.169) και Βαπτιστές (23.000), περί τους 3.000 Εβραίους και άλλοι τόσοι περίπου μουσουλμάνοι, ενώ οι Ορθόδοξοι ανέρχονται σε 50.000 περίπου και διαθέτουν 49 ενορίες (στοιχεία του 1959 καταγράφουν 75 ενορίες). Οι Ορθόδοξοι συνδέονται μαζί με τον ιθαγενή πληθυσμό, ενώ οι άλλες θρησκείες κυρίως με τον μεταγενέστερο οικισμό της Αλάσκας.

Η Ορθοδοξία σήμερα. Γίνεται φανερό ότι η μετάφραση του Ευαγγελίου και της Λειτουργίας συνιστά την κατεχόμενη μεθοδολογία της Ορθόδοξης ιεραποστολής, που ακολουθεί τα αρχαία πρότυπα της Εκκλησίας. Όπως ο Θεός Λόγος σαρκώθηκε και έγινε άνθρωπος, έτσι και ο λόγος της πίστης σαρκώνεται σε κάθε λαό, γλώσσα και πολιτισμό. Αυτό έκαναν οι Πατέρες, το ίδιο έκαναν οι Ορθόδοξοι ιεραπόστολοι, μη φειδόμενοι κόπων και δυσκολιών χάριν του ανθρώπου. Το αντίθετο, η άρνηση της μετάφρασης και η πολιτισμική χειραγώγηση με βάση τα πρότυπα του επικυρίαρχου πολιτισμού, είναι μια πράξη και μεθοδολογία βαθιά προτεσταντική και συνδέεται με τη αφ' υψηλού και αποικιοκρατική αντίληψη των αγγλοσαξόνων

κυρίως. Οι επιλογές αυτές των ιεραποστόλων, πέρα από τη θεολογική τους βαρύτητα και την αλήθεια τους, ήταν και αποτελεσματικές, επειδή γέννησαν και εξέθρεψαν μια γνηνή Ορθοδοξία στην αμερικανική ήπειρο. Η αποδοχή των ιθαγενών σε όλα τα επίπεδα, πλην της ειδωλολατρίας, τους έκανε να νιώσουν στο σπίτι τους στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Το στελεχειακό δυναμικό της Εκκλησίας της Αλάσκας αποτελείται σε μεγάλο ποσοστό από ιθαγενείς, λαϊκούς και ιερείς. Οι πρώτοι ιθαγενείς ιερείς χειροτονήθηκαν ήδη το 1828, ενώ από το 1920 και μετά σχεδόν όλοι οι ιερείς ήταν ιθαγενείς. Έτσι κατάφερε η Ορθοδοξία στην Αλάσκα να αντιμετωπίσει αφενός την πλήρη εγκατάλειψή της από τη μετεπαναστατική Ρωσία μετά το 1917, αλλά και την αφόρητη συμπίεσή της από τις δυτικές ιεραποστολές. Με βάση πιο πρόσφατα στοιχεία, από τις τριάντα χειροτονίες του έτους 1991, οι 23 χειροτονηθέντες ήταν ιθαγενείς.

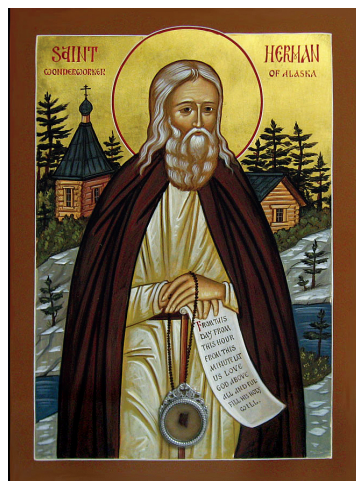
Πολλά έθιμα και αφηγήσεις της προχριστιανικής περιόδου, έγιναν αποδεκτά και πέρασαν είτε ως είχαν είτε με νέα νοηματοδότηση στην εκκλησιαστική και κοινοτική ζωή. Όπου υπήρχαν κοινά σημεία μεταξύ της προγενέστερης και της καινούργιας παράδοσης, οι πτυχές αυτές ενδυναμώθηκαν. Το αναστάσιμο πνεύμα της Ορθοδοξίας έδωσε χώρο για έθιμα χαρούμενα, γιορτές και τραγούδια. Οι παραδοσιακές τέχνες απέκτησαν νέο νόημα και περιεχόμενο. Η ψαλμωδία καλλιεργήθηκε και έγινε εργαλείο διδασχής, συμμετοχής και προσευχής. Ντόπιοι αγιογράφοι συνδύασαν την εκκλησιαστική τεχντροπία (όπως την παρέλαβαν κυρίως από τη Ρωσία με ορισμένες δυτικές επιδράσεις) με τον δικό τους ιδιαίτερο τρόπο. Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση του Βασίλι Κριουκόφ, ο οποίος μας παρέδωσε εικόνες γνήσιας ορθόδοξης ταυτότητας και αλεύστιας τεχντροπίας. Η φιλανθρωπία, η αγάπη και η επείκεια καλλιεργήθηκαν ως το νέο ήθος στις ανθρώπινες σχέσεις. Οι Αλασκανοί συνειδητοποιούν επίσης πως κανείς πρέπει να αγαπά τον διπλανό του, ακόμα και τον εχθρό του, όπως τον εαυτό του, αυτό όμως προϋποθέτει να αγαπά κανείς πραγματικά τον εαυτό του και να είναι συμφιλιωμένος με την ιστορία του και την παράδοσή του, την ίδια του την ταυτότητα και πολιτιστική κληρονομιά.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλάσκας συνιστά μια ενιαία δικαιοδοσία σε όλη τη γεωγραφική της επιφάνεια, με πολυεθνικό χαρακτήρα. Το 1959 χτίστηκε στο Ανκορατζ έλληνικός ναός με εισφορές των ομογενών, αφιερωμένος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος. Οι διαφορές στα έθνη συνιστούν χάρισμα και πλούτο σε συνδυασμό με την ενότητα στην πίστη. Σε κάθε περίπτωση πάντως, μια ρομαντική εικόνα της σύγχρονης Αλάσκας

και της Ορθόδοξης Εκκλησίας θα ήταν εκτός πραγματικότητας. Ο αγώνας είναι διαρκής για τη διατήρηση της Εκκλησίας. Ενώ σε διάφορες κοινότητες οι ιερείς είναι υπέργηροι, σε άλλες περιπτώσεις αναλαμβάνουν νέοι άνθρωποι με ζήλο και κατάλληλες σπουδές στα Πανεπιστήμια των ΗΠΑ και αλλαχού. Εντούτοις οι αποστάσεις είναι πολύ μεγάλες. Κάθε χρόνο όμως, οι Ορθόδοξοι διοργανώνουν συνέδρια και συναντήσεις, που τους δίνουν την ευκαιρία να ανταλλάσουν ενημέρωση και να καλλιεργούνται πνευματικά.

Σχηματικά θα έλεγε κανείς, όπως παρατηρεί ο π. Μάικλ Ολέκσα, ότι τα πρώτα 80 χρόνια η Ορθόδοξη Εκκλησία στήριξε τους ιθαγενείς πληθυσμούς, στα επόμενα τους μόρφωσε και τους χάρισε την αυτοσυνειδησία τους και τα στενά 80 οι ιθαγενείς πληθυσμοί στηρίζουν την Εκκλησία. Και ενώ είναι δεδομένο ότι η πορεία και εξέλιξη της Ορθοδοξίας στην Αλάσκα είναι στενά συνδεδεμένη με την τύχη του ντόπιου πληθυσμού, δεν θα ήταν καθόλου περιττό να τύχει και διεθνούς υποστήριξης, από κοινότητες εκκλησιαστικές που ζουν σε θερμότερα κλίματα και διαθέτουν μεγαλύτερες ανέσεις. Η καλλιέργεια μιας τέτοιας συνειδησης δεν θα ήταν επωφελής μόνο για την Εκκλησία της Αλάσκας αλλά και κέρδος για την παγκόσμια Ορθοδοξία. Η αλασκανή Ορθοδοξία δεν έχει ζητήσει τίποτε, αν και χρειάζεται πολλά.

Μπορεί όμως να προσφέρει πολλά, όπως το παράδειγμα ανθρώπων που εργάζονται συλλογικά και με αυταπάρνηση για να χτίσουν και να συντηρήσουν τις εκκλησίες τους, το παράδειγμα στωικότητας, αντοχής των ανθρώπων και πραγματικής σάρκωσης της Ορθοδοξίας και της θεολογίας σε ένα εντελώς διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον, και τέλος, το παράδειγμα σύγχρονων αγίων, όπως η Μάτουςκα Όλγα, που με τη ζωή της δίδαξε παιδιά, εγγόνια και όλη την κοινότητα στην οποία ζούσε και προς

Ο άγιος Γερμανός της Αλάσκας υπήρξε ένας από τους πρώτους Ορθόδοξους ιεραποστόλους στον Νέο Κόσμο

Τοιχογραφία που απεικονίζει τους αγίους Ιννοκέντιο, Ιουβενάλιο και Γερμανό, να ευαγγελίζονται την ορθόδοξη πίστη στους αυτόχθονες της Αλάσκας

την οποία ακτινοβολούσε την αγάπη και την προσφορά της. Η κοιμήσή της στις 8 Νοεμβρίου του 1979 έφερε την άνοιξη στην καρδιά του φθινοπώρου, μέχρι να συγκεντρωθούν όλοι για την ταφή της. Ήδη η μακαριστή Όλγα τιμάται ως αγία, παρότι είναι νωρίς για την επίσημη αναγνώριση και αγιοκατάταξη της. Πολλές μάτουςκες, πολλούς μπάμπουςκες αλλά και νέους ανθρώπους της Ορθοδοξίας θα ήταν ωραίο και χρήσιμο για τη δική μας αυτοσυνειδησία να γνωρίζαμε από πιο κοντά, όπως και την Εκκλησία της Αλάσκας στο σύνολό της. Ε.ΒΟΥΛ.

Βιβλιογραφία:

<http://www.dioceseofalaska.org/> (επίσημο ιστοτόπος της επισκοπής της Αλάσκας)· Oleksa, Michael, *Orthodox Alaska: A Theology of Mission*, Crestwood NY: St. Vladimir Seminary Press 1998· Sweetland Smith, Barbara, *Russian Orthodoxy in Alaska: A History, Inventory, and Analysis of the Church Archives in Alaska with an Annotated Bibliography*, Alaska Historical Commission 1980· Berger, Thomas R., *Village Journey*, New York: Hill & Wang 1985· Αναστάσιος Γιαννουλάτος, αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, «Αλάσκα», ΘΗΕ 2 (1963) 11-19· Βουλγαράκης, Ηλίας, *Η Ιεραποστολή κατά τα Ελληνικά Κείμενα από του 1821 μέχρι του 1917*, Αθήνα: Πορευθέντες 1971.

Άλασσας βασιλική (Κύπρος).

Τρίκλιτη ξυλόστεγος βασιλική στην περιφέρεια της Λεμεσού στην Κύπρο, η οποία αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια ανασκαφικών εργασιών. Βάσει των επιδαπέδιων ψηφιδωτών έχει χρονολογηθεί στον προχωρημένο 6^ο αι. Μεταξύ των ευρημάτων διακρίνεται χάλκινο αγγείο με τρία μέταλλα στον λαιμό του, τα οποία φέρουν

προτομή αγίου. Αντίστοιχα μεταλλικά αγγεία έχουν βρεθεί στην Κύπρο, ενώ παράλληλά τους βρίσκονται σε μωσαϊκά του εξωτερικού και σε ιδιωτικές συλλογές. Η βασιλική της Άλασσας εντάσσεται σε μία ομάδα τρίκλιτων, πρωτοχριστιανικών βασιλικών της Κύπρου, οι οποίες δεν ανεγέρθηκαν σε παράλιες, αλλά σε ορεινές θέσεις και στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν πτωχά οικοδομικά υλικά. Στα ψηφιδωτά της έγινε ελάχιστη χρήση εικονιστικών θεμάτων, όπως και σε άλλες, σύγχρονες της βασιλικής της Κύπρου, οι οποίες αποτυπώνουν μία «εικονοκλαστική» τάση της εποχής. Χ.ΧΟ.

Βιβλιογραφία:

Flourentzos, P., *Excavations in the Kouris Valley II. The Basilica of Alassa, Nicosia 1996*· Χοτζάκογλου, Χ., "Βυζαντινή αρχιτεκτονική και τέχνη στην Κύπρο", στον τόμο Θ. Παπαδόπουλος (επιμ.), *Ιστορία της Κύπρου, Βυζαντινή Κύπρος, Λευκωσία: Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' 2005*, τ. 3, σ. 480-3, 738.

Άλατος λόφος. Γνωστός και ως Jebel Usdun (λόφος των Σοδόμων). Επιμήκης λόφος μήκους 9 χμ., πλάτους 5 μ. και ύψους 150 μ. Έχει κατεύθυνση από βορρά προς νότο και βρίσκεται στο νοτιοδυτικότερο άκρο της ακτής της Νεκράς Θάλασσας. Αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από καθαρό ορυκτό άλας, ενώ οι απότομες πλαγιές του σμιλεύονται συνεχώς από το νερό και τον αέρα. Μπροστά από τον λόφο, πάνω στην ακτή, υπάρχει μια στήλη από αλάτι, την οποία η παράδοση ταυτίζει με την γυναίκα του Λωί (Γεν 19:26). Ι.ΣΤΕ.

Άλαφιόν. Κύριες πηγές πληροφοριών περί του αγίου Άλαφιώνος, αντλούμε από τους ιστοριογράφους Ερμεία Σωζομένο (Εκκλ. Ιστ., 3, 5, PG 67, 1077AB-1260AC) και Νικηφόρο Κάλλιστο (Εκκλ. Ιστ., PG 146, 277A).

Ο άγιος Άλαφιώνας, ο από Ασαλέας, της περιοχής της Γάζας, έζησε την περίοδο της βασιλείας του αυτοκράτορα Κωνσταντος και μυήθηκε στον χριστιανισμό από τον άγιο Ιλαρίωνα, που του θεράπευσε από το δαιμόνιο από το οποίο είχε καταληφθεί. Η αξιομίμητη πολιτεία του, ο ενάρετος βίος και η ακτημοσύνη του (περίοδος Ιουλιανού Παραβάτη), το ιεραποστολικό έργο στο οποίο επιδόθηκε, σε συνάρτηση με την ίδρυση μονών και ναών, συνετέλεσαν ώστε να τύχει μεγάλης τιμής από την τοπική εκκλησιαστική κοινότητα.

Οι χριστιανοί της Παλαιστίνης τιμούσαν τον άγιο με ξεχωριστή λαμπρότητα, μαζί με τους αγίους Αλέξιο τον από Βηθαγάθωνα, Ιλαρίωνα (Γεδεών, 77-78) και Επιφάνιο Κύπρου, κατά τον 4^ο και 5^ο αι. (Delehaye, 98). Η μνήμη του οσίου Άλαφιώνος διατηρήθηκε σε τοπικό επίπεδο και το όνομά του δεν καταχωρίζεται στο Αγιολόγιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας (Πιπεράκης, 298). Ε.ΔΟΥ.

Βιβλιογραφία:

Νικηφόρος Κάλλιστος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, PG 146· Ερμείας Σωζομένος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, PG 67· Delehaye, H., *Les Origines du Cult des Martyrs*, [SH 20], Bruxelles: Société des Bollandistes 1933· Γεδεών, Μ., *Αγιοποιήσεις. Το καθεστώς της εν αγίοις συναριθμήσεως*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 1984· Πιπεράκης, Γ., 2006, *Πανάγιον ήτοι των όπου γης εορταζομένων ορθόδοξων αγίων*, Μπλεσί: εκδ. Η Μεταμόρφωσης του Σωτήρος 2006.

Αλακά. Βλ. Χαλακά.

Άλβα. Έτσι ονομάζεται το ποδήρες (μακρύ μέχρι τα πόδια) περίβλημα των ιερέων, λευκού χρώματος (album στα λατινικά) που έφθανε μέχρι τα πόδια. Το ένδυμα του «χιτώνος» μαρτυρείται και στην ΚΔ (Μτ. 5:40· Ιω. 19:23· Απ 1: 13). Από άλλες πηγές γνωρίζουμε ότι οι λευκοί ποδήρες χιτώνες είχαν διακοσμητικό περίγραμμα.

Το ένδυμα αυτό υιοθετήθηκε από τη χριστιανική Εκκλησία στις αρχές του 5^{ου} μ.Χ. αι., όπως μαρτυρεί ο Ιερόνυμος (341- 420 μ.Χ.) και τα μωσαϊκά της Ραβέννας στις αρχές του 6^{ου} αι. Στην παράδοση του ανατολικού χριστιανισμού, η «Άλβα» ονομάστηκε «Στιχάριο» και αποτέλεσε το εσωτερικό τελετουργικό ένδυμα των λειτουργών- ιερέων. Γ.ΦΙΛ.

Βιβλιογραφία:
"Alb. Vestments of the cultus", *A New Dictionary of Liturgy and Worship*, London: SCM Press 1986, σ. 523- 524.

Άλβα, δούκας της. Βλ. Φερδινάνδος Αλβάρεθ.